

УДК 37.016

ББК 74.263

П56

Пономаренко Л. В.

П56 Українська мова. 3 клас. II семестр. Відомості з мови і правопису (за підручником Н. В. Гавриш, Т. С. Маркотенко). — Х. : Вид. група «Основа», 2014. — 96, [1] с. — (Серія «Початкова школа. Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-1983-7.

Посібник містить орієнтовне календарне планування та розробки уроків української мови в 3-му класі (II семестр) для шкіл з російською мовою навчання, складені відповідно до вимог нової навчальної програми (К. : Видавничий дім «Освіта», 2012) за підручником Н. В. Гавриш, Т. С. Маркотенко (К. : Видавництво «Генеза», 2013).

Задля зручності використання всі розробки розміщені на відривних аркушах. Поля для записів дозволяють творчому вчителю, користуючись запропонованим у посібнику матеріалом, скласти власні плани-конспекти уроків курсу.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016

ББК 74.263

Навчальне видання

Серія «Початкова школа. Мій конспект»

ПОНОМАРЕНКО Лариса Василівна

УКРАЇНСЬКА МОВА.

3 КЛАС. II СЕМЕСТР.

ВІДОМОСТІ З МОВИ І ПРАВОПISУ

(за підручником Н. В. Гавриш, Т. С. Маркотенко)

Головний редактор *Ю. Є. Бардакова*

Редактор *О. В. Грабар*

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*

Технічний редактор *О. В. Лебедєва*

Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 28.11.2013. Формат 84×108/16.

Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Шкільна.

Ум. друк. арк. 6,0. Замовлення № 13-12/16-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»

61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66

тел. (057) 731-96-33

e-mail: office@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

ISBN 978-617-00-1983-7

© Пономаренко Л. В., 2013

© ТОВ «Видавнича група «Основа»», 2014

ЗМІСТ

| | |
|--|----|
| Орієнтовне календарне планування | 4 |
| Слово (продовження) | 5 |
| Урок 35. Багатозначність слів. Пряме та переносне значення слів | 5 |
| Урок 36. Повторення вивченого | 9 |
| Урок 37. Розвиток зв'язного мовлення. Складання розповіді за малюнком | 11 |
| Будова слова | 13 |
| Урок 38. Основа слова. Закінчення | 13 |
| Урок 39. Корінь слова. Споріднені слова | 15 |
| Урок 40. Чергування голосних звуків у корені слова | 17 |
| Урок 41. Чергування приголосних звуків у корені слова | 21 |
| Урок 42. Ненаголошені голосні в корені слова | 23 |
| Урок 43. Дзвінки і глухі приголосні в корені слова | 27 |
| Урок 44. Дзвінки і глухі приголосні в корені слова (<i>закріплення</i>) | 29 |
| Урок 45. Суфікс | 31 |
| Урок 46. Вимова і правопис суфіксів | 33 |
| Урок 47. Префікс | 35 |
| Урок 48. Правопис префіксів. Префікси <i>роз-, без-</i> | 37 |
| Урок 49. Розвиток зв'язного мовлення. Робота над деформованими текстами | 41 |
| Урок 50. Префікси <i>з- (с-)</i> | 43 |
| Урок 51. Апостроф після префіксів | 45 |
| Урок 52. Префікси і прийменники | 47 |
| Урок 53. Написання слів типу <i>серце, сонце, чесний</i> | 49 |
| Урок 54. Розвиток зв'язного мовлення. Складання усного твору «Зима» за планом | 51 |
| Урок 55. Відсутність подвоєння в словах типу <i>клас, група, колектив</i> | 55 |
| Речення і текст | 57 |
| Урок 56. Речення. Види речень за метою висловлювання | 57 |
| Урок 57. Розділові знаки в кінці речень | 61 |
| Урок 58. Звертання. Розділові знаки при звертанні | 63 |
| Урок 59. Розвиток зв'язного мовлення. Складання текстів за поданим зачином, основною частиною, кінцівкою | 65 |
| Урок 60. Головні та другорядні члени речення. Зв'язок слів у реченні | 67 |
| Урок 61. Головні та другорядні члени речення. Зв'язок слів у реченні (<i>закріплення</i>) | 71 |
| Урок 62. Складне речення | 73 |
| Урок 63. Повторення вивченого | 77 |
| Урок 64. Розвиток зв'язного мовлення. Складання тексту за малюнком та опорними словами | 79 |
| Урок 65. Текст. Структура тексту | 81 |
| Урок 66. Типи текстів | 83 |
| Урок 67. Зв'язок між реченнями. Абзац | 87 |
| Урок 68. План тексту | 89 |
| Урок 69. Повторення вивченого | 93 |
| Урок 70. Розвиток зв'язного мовлення. Складання розповіді за серією малюнків | 95 |
| Література | 97 |

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ

| № з/п | Тема | Дата |
|----------------------------|--|------|
| Слово (продовження) | | |
| 35 | Багатозначність слів. Пряме та переносне значення слів | |
| 36 | Повторення вивченого | |
| 37 | Розвиток зв'язного мовлення. Складання розповіді за малюнком | |
| Будова слова | | |
| 38 | Основа слова. Закінчення | |
| 39 | Корінь слова. Споріднені слова | |
| 40 | Чергування голосних звуків у корені слова | |
| 41 | Чергування приголосних звуків у корені слова | |
| 42 | Ненаголошені голосні в корені слова | |
| 43 | Дзвінки і глухі приголосні в корені слова | |
| 44 | Дзвінки і глухі приголосні в корені слова (<i>закріплення</i>) | |
| 45 | Суфікс | |
| 46 | Вимова і правопис суфіксів | |
| 47 | Префікс | |
| 48 | Правопис префіксів. Префікси <i>роз-</i> , <i>без-</i> | |
| 49 | Розвиток зв'язного мовлення. Робота над деформованими текстами | |
| 50 | Префікси <i>з-</i> (<i>с-</i>) | |
| 51 | Апостроф після префіксів | |
| 52 | Префікси і прийменники | |
| 53 | Написання слів типу <i>серце, сонце, чесний</i> | |
| 54 | Розвиток зв'язного мовлення. Складання усного твору «Зима» за планом | |
| 55 | Відсутність подвоєння в словах типу <i>клас, група, колектив</i> | |
| Речення і текст | | |
| 56 | Речення. Види речень за метою висловлювання | |
| 57 | Розділові знаки в кінці речень | |
| 58 | Звертання. Розділові знаки при звертанні | |
| 59 | Розвиток зв'язного мовлення. Складання текстів за поданими зачином, основною частиною, кінцівкою | |
| 60 | Головні та другорядні члени речення. Зв'язок слів у реченні | |
| 61 | Головні та другорядні члени речення. Зв'язок слів у реченні (<i>закріплення</i>) | |
| 62 | Складне речення | |
| 63 | Повторення вивченого | |
| 64 | Розвиток зв'язного мовлення. Складання тексту за малюнком та опорними словами | |
| 65 | Текст. Структура тексту | |
| 66 | Типи текстів | |
| 67 | Зв'язок між реченнями. Абзац | |
| 68 | План тексту | |
| 69 | Повторення вивченого | |
| 70 | Розвиток зв'язного мовлення. Складання розповіді за серією малюнків | |

СЛОВО (продовження)

Дата _____

Клас _____

Урок 35. БАГАТОЗНАЧНІСТЬ СЛІВ. ПРЯМЕ ТА ПЕРЕНОСНЕ ЗНАЧЕННЯ СЛІВ

Мета: розширити уявлення учнів про слово; ознайомити з багатозначними словами; виробляти вміння правильно вживати багатозначні слова у мовленні; формувати поняття про пряме і переносне значення слів; розвивати мовне чуття; прищеплювати прагнення вивчати мову, поповнювати свій словниковий запас; виховувати любов до рідної землі.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Добрідень, любі діти!
Як нам з вами не радіти!
Божий день дає нам змогу гомоніти.
Слово до слова — в нас вийде чудова розмова,
Розмова про мову та її чудові слова.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

1. Робота над віршем

— Послухайте рядки вірша.

Слова, слова... Вони в собі всі різні:
Тривожні й тихі, радісні й сумні;
Є терпеливі, є жорстокі й грізні,
Лукаві й чесні, мудрі і смішні...

- Про що йдеться у вірші?
- Назвіть ознаки слів, які використав автор у вірші.
- Чому слова бувають різними? Від чого це залежить?

2. Хвилинка каліграфії

— А тепер спробуйте відгадати загадку.

- Це слово три значення має:
То двері воно зачиняє,
То тягнеться ніжно до мами,
То букви виписує вправно. (*Ручка*)

- Яке буквосполучення в цьому слові вам найважче написати?
- Отже, на каліграфічній хвилинці ми запишемо буквосполучення *уч*, слово *ручка*.
 - Що ви дізналися із загадки про слово? Яке значення має слово *ручка*?
 - Складіть три речення зі словом-відгадкою, щоб воно виступало в різних значеннях.

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- Як ви вважаєте, якою буде тема нашого уроку? (*Технологія «Мікрофон»*)
 - Яку назву ви дали б словам, що мають кілька, тобто багато значень?
 - Наше завдання на уроці:
 - ознайомитися з багатозначними словами;
 - навчитися правильно їх уживати у мовленні;
 - дізнатися про пряме і переносне значення слів.

IV. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Ознайомлення з теоретичним матеріалом

1) Фронтальна робота за підручником (с. 67, впр. 185).

— Прочитайте текст. Зверніть увагу, що означає слово *голова* в різних реченнях.

Запам'ятайте! Слова, що мають кілька значень, називаються багатозначними, а слово, що має одне значення, — однозначним.

2) Робота за підручником (с. 67, впр. 186).

— Прочитайте, яке значення має слово *підошва*.

— Складіть два речення так, щоб слово *підошва* було використано у двох значеннях. Речення запишіть.

3) Хвилинка міркувань.

— Прочитайте речення.

Сонечко весело усміхається нам.

Діти усміхаються сонечку.

— А тепер поміркуймо, чому слово *усміхається* в першому реченні вжите в прямому значенні, а в другому — в переносному. (*Тому, що людина може усміхатися, а сонечко — ні.*)

— Тобто, властивість людини усміхатися перенесена на сонце. Звідси й назва — переносне значення слова.

2. Первинне закріплення

1) Вибірковий диктант.

— Із поданих слів випишіть багатозначні, обґрунтуйте свій вибір.

Півники, чорнобривці, лисички, калина, мова, вушко, дятел, голки, ніжки, зайчик.

Після написання вибіркового диктанту учні детально пояснюють, у яких значеннях можуть уживатися виписані слова.

2) Робота над загадкою.

- Жовте листячко летить,
Під ногами шелестить,
Сонце вже не припікає,
Коли, діти, це буває? (*Восени*)

Перегляд і обговорення слайдів з осінніми краєвидами.

— Прочитайте вірш та зверніть увагу на те, як автор описує осінь.

Облітають квіти, обриває вітер
Пелюстки печальні в синій тишині.
По садах пустинних їде гордовито
Осінь жовтокоса на баскім коні.

— Назвіть слова в переносному значенні, які вжив автор.

— З якою метою їх використано? Доберіть до них вислови, щоб ці слова були вжиті в прямому значенні.

3. Фізкультхвилинка

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота над текстом (с. 68, впр. 187)

— Прочитайте й порівняйте вислови. У яких висловах виділені слова вжито в прямому, а в яких — у переносному значенні?

2. Письмо з пам'яті

— Підкресліть словосполучення, вжиті в переносному значенні.

Тихо осінь ходить гаєм.
Ліс довкола аж горить.
Ясен листя осипає.
Дуб нахмурений стоїть.

3. Самостійна робота

I рівень — с. 68, впр. 188.

— Прочитай і поміркуй, чи характерне таке явище для російської мови.

— Наведіть власні приклади, використовуючи слова *легкий, гострий, сонячний*.

II рівень — с. 68, впр. 189.

— Прочитай вірш. Поміркуй, у якому значенні вжито виділені слова — прямому чи переносному.

III рівень — с. 69, впр. 190.

— Випиши в один стовпчик словосполучення, ужиті в прямому значенні, а в другий — у переносному.

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

— Що нового ви дізналися на уроці?

— Які слова називаються багатозначними? Наведіть приклади багатозначних слів.

— Що на уроці вам найбільше сподобалося виконувати?

— Які завдання хотіли б ви виконати на наступному уроці?

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

С. 69, впр. 191.

ДОДАТОК ДО УРОКУ 36

1. Слухання оповідання-жарту «Чому він так сказав?»

Сашко прийшов до школи розгублений.

— Що з тобою? — запитав його Боря.

— Я одержав листа від Мишка. Треба відвідати його. А може, він уже в лікарні. Ось прочитай, що він пише.

У листі було написано: «Сьогодні вдома не було нікого. Я пішов гратися на кухню. І сам не помітив, як зламав спинку, відбив носик і відкрутив вушко. Що тепер буде?».

Прочитавши листа, Боря засміявся і заспокоїв Сашка: «Не турбуйся, здоровий твій Мишко».

— Чому Боря так сказав? Як ви вважаєте?

2. Гра «Від А до Я»

— У якому стовпчику слова однозначні, а в якому — багатозначні? Чому вони так називаються? Доведіть.

дятел

крило

горобець

лист

чорнобривці

поле

бір

світлий

трава

летіти

квасоля

хліб

огірок

корінь

1. Робота в групах

— Підкресліть спочатку слова, вжиті в прямому значенні, однією лінією, а потім — у переносному, двома лініями. З однією парою слів складіть і запишіть речення.

Золотий годинник — золоті руки.

Гостре слово — гострий ніж.

Гарячий погляд — гарячий камінь.

Залізна воля — залізна стріла.

— Допишіть до поданих словосполучень, ужитих у прямому значенні, словосполучення, вжиті у переносному значенні. Складіть та запишіть речення з однією парою слів.

Каштанове листя — каштанове волосся.

Весела дівчина — веселе літо.

Гіркий перець — гіркий урок.

Сизий голуб — сизий туман.

2. Хвилинка каліграфії

Земля всіх годує.

1. Хвилинка каліграфії

Мова рідна! Яка твоя сила, звуки рідні твої золоті...

— Про що ці слова?

— Як ми називаємо нашу мову?

Мова (*яка?*) солов'їна, мелодійна, гарна, барвінкова, милозвучна.

— Як потрібно писати слова у реченні? Як — букви?

— Як розміщуються слова в рядках?

2. Гра «Питайлик»

Буква до букви — слово вродилосьь.

Заусміхалось, заколосилосьь...

— Що ви можете розповісти про слово? (*Багатозначні слова, омоніми, антоніми, синоніми — прикладів.*)

— Продовжіть твердження.

- Слово складається з...
- Закінчення — це...
- Щоб знайти закінчення, потрібно...
- Закінчення служить...
- Основа — це...

— Чи можемо за основою впізнати слово, розкрити його значення?

3. Самостійна робота за варіантами (запис на дошці)

1 варіант

Земл..., мам..., зим...

2 варіант

Весн..., красив..., олівц...

— Запишіть ці слова, вставивши закінчення, позначивши їх та основу. До речі, як позначають закінчення та основу?